

E l cansament del turisme

La península de Formentor, al nord-oest de l'illa de Mallorca, era propietat de la família del poeta Miquel Costa i Llobera. L'empresari argentí Adam Diehlen va adquirir dues mil hectàrees i va construir-hi l'Hotel Formentor. Era l'any 1928. Heus aquí un doble símbol: canvi de mà, de la possessió patriarcal –i poètica– a la comercial, i de la vida de natura al món complex. Han passat seixanta-cinc anys d'aquell Formentor que esdevindria vaixell insígnia del turisme mallorquí. Una edat, els seixanta-cinc, que pot fer pensar en la jubilació, en el relleu generacional.

Hom podria invocar un «esperit de Formentor» per referir-se a moltes audàcies,

experiments i realitats que el turisme mallorquí ha protagonitzat. Però avui també es poden detectar uns fets reveladors d'un cert cansament del servei turístic ja a la mateixa capital, Ciutat de Mallorca. És universal la coincidència en opinar que la ciutat és justament fascinant pel seu llarg i profund pòsit dels segles. Això, d'entrada; però aquí rau el possible perill de viure de renda d'aquella fama. Són molt notables els patis de casals i palaus, dels segles XVIII, XVII i fins i tot del XVI, construccions elegants, veritables mostres d'arquitectura i convivència mediterrànies, però fan col·lectivament la sensació que no hi ha la consciència patrimonial de recuperació que molts patis necessiten; existeixen, sí, un llibre i un pòster que cataloguen més de setanta patis, però són publicacions inaccessibles en tots sentits. Els carrers i places acusen una absència total de mobiliari urbà, en una ciutat que pel seu caràcter de mediterrània i turística enregistra un voluminós trànsit de vianants. Quan el disseny de la novetat vol fer el seu pinyol obre una polèmica àcida, com és el cas del Parc de Mar, fet per arquitecte amb ciment, i no per paisatgista amb element natural, construcció que ha malversat l'entorn marí de la catedral. No ens apartem encara d'aquest lloc, per deixar a la crònica una altra falta de sensibilitat, com una mostra més de cansament: l'entrada a la catedral és impossible en dies laborables, que s'ha de fer necessàriament

*Magalluf,
a Formentor,
abans paisatge natural,
avui monument
al negoci desconegut.*

passant per taquilla, la del museu annex; els diumenges l'entrada és lliure a l'hora de l'eucaristia i es pot admirar, certament, el «vaixell femení», com diu Ma. Antònia Oliver, i el baldaquí original de Gaudí s'enllumena, però amb un terrible racionament de minuts; la poca sensibilitat de l'església mallorquina arriba a oblidar enterament la llengua del poble en les celebracions del diumenge. És el mateix estament que manté obert un museu diocesà en situació lamentable, sense fer apreciar al visitant les extraordinàries obres d'art que s'hi exhibeixen. Baixant a ciutat, el mateix turista té la sorpresa de veure com el servei d'autobusos urbans es redueix dràsticament els dies de festa i l'usuari ha de «prendre» literalment l'autobús, com una batalla, en una ciutat de mesures considerables. Per les institucions de Ciutat i del govern balear potser tot això és una insignificància davant el problema gravíssim de falta d'aigua, quan tot just aquest any 1993 es parla del projecte de planta potabilitzadora. I en fa seixanta-cinc de Formentor.

Aquests són fets, tan anecdòtics com es vulgui, però reals. Caldria intentar ascendir de l'anècdota a la categoria. Aleshores la historiadora Isabel Peñarrubia ens parlaria extensament de com la societat mallorquina es va cohesionar, al principi de segle, mitjançant el caciquisme. A jutjar per alguns fets actuals –i el tracte del turisme n'és un– hom podria veure relíquies o brots d'aquell caciquisme. Però estructurar el sector turístic és servir, i això no

També a S'Agaró, el mateix any que a Formentor, el turisme gironí va tenir un bon vaixell insígnia.

lliga amb el cacic, que vol ser servit. La Carta de Ciutats Educadores parla d'uns objectius de formació, promoció i desenvolupament de tots els ciutadans. I els turistes són ciutadans, per bé que per pocs dies. Ciutat de Mallorca té un poder de ciutat educadora de primer ordre. No es pot cansar de ser-ho. Som a la civilització del turisme, però potser encara no a la seva cultura; és a dir, s'ha esmolat la tècnica del negoci, però per cansament no es treballa prou la relació humana intel·ligent.

Ben mirat, el turisme és un sector errant: les administracions, totes, el fan anar amb altres «ministerios» i conselleries, com un rellogat amb dret a cuina. El Turisme –ara, si us plau, amb majúscula– no és cap rosegó de l'activitat econòmica, si genera com es diu el 6% de tot el comerç mundial.

L'esperit de Formentor ha complert 65 anys, una edat mítica que pot abocar a parlar d'ànim jubilable. És a dir, foc nou, tot agraït a negociants, figures i èpoques històriques els seus serveis prestats. Si el relleu del cansament s'ha de produir, el cas de Mallorca pot fer pensar que el turisme realitzat a comarques gironines és de la mateixa lleva, amb aquell inici esplèndid de S'Agaró, el mateix any 1928. També vàrem tenir un bon vaixell insígnia. Si al turisme produït a Girona li cal fer relleus generacionals, estudis profunds i requalificacions traumàtiques, no ha pas de representar aquest menú un esquinçament de vestits ni trencar les cartes del joc. Senzillament, és el progrés que alerta dels possibles cansaments del turisme, com una llei de vida.

JORDI DALMAU